lunares fuerunt. Quocirca tetraëterides, quibus Olympiaca ludicra continebantur, quoad fieri poterat, perinde Soli, ac Lunæ congruebant.

Ad hæc solaris circuitus naturalis & propria mensura est orbis annui, ut intervalli menstrui Luna. Quo fit, ut ad annorum fixa certáque spatia significanda tacitus illum mortalium consensus adhibeat. Neque propterea necesse est popularem ubique esse Solis annum. Quod in Judæis, Arabibus, reliquisque cernimus. quorum civilis annus lunaris est, Arabum imprimis. Et tamen quoties ætatum, & hujus generis ceterarum rerum, quæ ratas, & constantes habent vicissitudines, intervalla concipiunt, naturalibus ac vertentibus annis utuntur. Vide quæ de Judæis ex R. Arama diximus lib. I de Doct. Temp. cap. VIII, & lib. II, cap. XXXI.

Alphons. pag. 25, num. 34. Atenim si naturalis annus est Solis; Lunæ verò dumtaxat artificialis; non est verisimile, Græcos naturali anno spreto, alterum genus usurpasse. Hoc enim Caranza nobis objicit. Verum quod ille de annis, hoc de mensibus vicissim retorquere possumus. Cùm enim naturalis menstrui spatii dimensio ex Lunæ circuitu pendeat; Sol autem nonnisi πηχυκῶς, & ex hominum instituto, ad mensium discrimen assumatur; consentaneum est, Geæcos ad Lunam potiùs, quàm ad Solem menses exegisse civiles. mensium enim potissimùm ratio in plerisque civilibus contractibus habita est; ut in re fœnebri. siquidem usurarum pensitationes erant menstruæ. In reliquis, quæ ad naturalem magis annum accommodantur, præstò illis erat, ut & nationibus omnibus, Solaris conversio, quam cum anno civili implicatam interim, ac tacitam tenebant.

Hæc satis sunt ad ea refellenda, quæ Sectione tota secunda Capitis tertii disputat Alphonsus, eadem sæpiùs, non sine lectorum tædio, repetens. Horum enim vis eò spectat omnis, ut rata quædam ac descripta temporum intervalla penes Græcos exstitisse doceat, quæ nonnisi Solis annuis orbibus metiri illi potuerint. Quod nos etiam ultrò confitemur; & quemadmodum cum anno populari ad Lunam descripto consistere ista queant, hactenus explicamus. In quo etiam, per summam ejus, quod scribebat, inscitiam, & ἀκροτελεύτιον, suffragatorem habemus Alphonsum.

Qui inter alia civilis anni Solaris argumenta istud affert; quòd intercalationibus, & subductionibus variis lunarium mensium cum Sole popularem suum annum conciliaverint Græci. Id enim arguit, civiles annos ad Lunam descriptos esse. Alioqui nihil opus erat intercalationibus. Tùm ex eo consequens fit, Græcos non aliter solarem annum observasse, quàm in tota Periodo annorum plurium: non autem in annis singulis. qui utique lunares erant. Nam intercalationes lunarium mensium non in quolibet anno fieri poterant. Sed tertio, sexto, octavo, & ita reliquis in annis. Postremò ex lunaribus mensibus tam ordinariis, quàm intercalaribus, anni lunares singuli non fiunt. sed de anno Græco, Atticóque nimis fortasse multa. quam ut disputationem longiùs opinione mea tenderem, fecit ejus, quo cum res erat mihi, Hispani Jurisconsulti indoles; qui ut citandis quàm-plurimis auctoribus multiplicis sibi lectionis famam parare instituit. ita commovendis omnibus quæstionis partibus, non vulgarem in singulis τελεῖν, ac peritiam ostentare voluit. Pag. 46, num. 99.

DIONYSII PETAVII

E SOCIETATE JESU,

AD AUCTARIUM OPERIS DE DOCTRINA TEMPORUM VARIARUM DISSERTATIONUM

LIBER QUINTUS.

In quo de anno Judaïco, Ægyptiaco, & Romano vetere contra Alphonsum à Caranza Hispanum, & Claudium Salmasium disseritur.

CAPUT I.

De civili Judæorum anno sententia nostra proponitur. quæ & ab Alphonsi calumnia vindicatur. Hujus opinio falsa de triplici anno civili. reliqua item absurdè scripta.

Distribuit cap. I.

AB anno civili Judæorum initium disputandi fecit Alphonsus. Quo in capite primùm ἀνημαχίας nos redarguit: tum quid ipse sentiat, quomodo potest exponit. Ego eumdem ordinem secutus, primùm de me; tum adversus illius opinionem verba faciam. Ac principiò quæ mea sit, & in libris de Doctrina Temporum fuerit ea de re sententia, breviter attingam. Quænam esset olim apud Hebræos veteres popularis anni ratio, non solùm antequam Moyses illorum fastos conderet: sed etiam sæculis deinceps aliquot; certò neminem affirmare posse dixi: neque me dixisse modò pœnitet. Nam quod ad Lunam exactos illorum menses, & annos, saltem post Mosem plerique sentiunt, id nullis satis firmis argumentis ostenditur. Quippe Lunaris mensis, Lunæve nulla in Mosaïcis libris occurrit mentio. Quamquam aliquot ante Christum sæculis, posteaquam sub Græcorum dominatu cœperunt esse Judæi, verisimile esse docui, lunarem ipsos annum populariter habuisse. Quin & Moysis tempore, si non civilem iis fuisse, certè ad sacra, festòsque dies usurpatum videri; etsi nihil hac de re ex Scripturis idoneè colligi possit. Hæc nostra de prisco Hebræorum anno vel opinio, vel dubitatio fuit, exposita secundo de Doctrina Temporum libro, capite XXVII, XXVIII, ac XXX, sanè constanter.

Cap. I. Contra quam Alphonsus à Caranza primùm omnium de contrarietate præscribit. Nam nos asserit alibi lunarem annum civilem tribuisse Judæis, lib. I, cap. V, & VIII. idque postea mutasse. Sed profectò scribendi ac reprehendendi nimius ardor præcipitem egit hominem: neque quid argueret prorsus animadvertit. Nam cap. illo quinto verba nostra sunt. *Nam & Ægyptii cum æquabili suo anno periodos lunares implicabant: & Judæi ipsi, quibus ad Lunam descriptus erat annus, propter embolismos, & cardines, sive Tekuphas, solaris anni modum aliquem statuerant.* Hic ego non Judæos veteres assero ad Lunam descripsisse civiles annos; sed recentiores, qui post Seleucidarum exordium exstiterunt. ut ex lib. II, cap. XXXI intelligi potest. Similiter octavo capite libri primi non de antiquissimis, ac Mosaïcis temporibus locutus sum, sed iis dumtaxat, quæ Christum sæculis aliquot antecesserunt; quod idem caput XXXI docet libri II, si cum octavo illo comparetur. Intererat ejus, qui aliorum errata castigare vellet, non tam graviter aditu in ipso reprehensionis offendere. Sed non hìc finis hallucinandi. Nam ecce num. 5, ac sequentibus caput alterum nobis ἀνημαχίας impingit. Etenim lib. IX, c. IX post nonnullam de veteris anni forma dubitationem, eò tandem delapsi sumus, ut æquabiles menses, ac tricenarios Patriarchis illis tribuerimus. quod ipsum erat, inquit, ab lunari typo descisceré. Quid hac argumentatione firmius? Agitur de anno Judæorum veterum, cujus ratio ac forma quæritur. Iste ut inconstantiæ nos arguat, ea nobis objicit, quæ de anno Patriarcharum veterum, ac Diluvii tempore alibi scripsimus. Ergo Judæi, Noëmi ac Diluvii temporibus exstiterunt? Potes eodem jure, & Hispanorum annum veterem simili ratiocinatione colligere. potes & Italorum. Non enim minùs Hispani, & Itali, quàm Judæi sub Diluvii tempus exstabant. Atqui toto illo reliquo capite, ac singulis penè versibus idem repetit: me ab Hebræorum, ac Judæorum usu *prædilectum* alioqui *mihi annum lunarem* abjudicasse, quod Diluvii tempori æquabilem anni formam potiùs adscribam. At ô bone! uter nostrum fautor est ardentior; ego lunaris anni, an tu Judaïci nominis, atque gentis? Nam tu Noëmum, ejúsque filios Judæos omnes facis? in eoque non solùm Apostolo contradicis, qui ad Romanos cap. IV præputium circumcisione, qui Judaïsmi character est, antiquius esse statuit: sed in nos etiam injurius es, quorum genus & originem ab Judæorum stirpe derivas. Ridicula Alphonsi ratiocinatio.

At etiam id objicere non est veritus, me contra Latinæ Bibliorum editionis fidem, & auctoritatem venisse: quod libro IX, cap. IX scripserim arcam die vel XVII mensis septimi, ut Hebræis placet; vel XXVII, ut Græci, Latinique volunt, super montes resedisse. (Id enim nos de septimo, non secundo mense voluisse scribere, tota per id caput instituta à nobis anni illius descriptio demonstrat.) Hìc verò perspicuè nobis imposuit. Nam initio capitis illius, postquam anni, quo Diluvium accidit, ancipitem rationem cùm aliis de caussis, tum ob Hebræorum, Latinorúmque codicum varietatem, & ἐναυτοφάνειαν, esse dixi; statum deinde quæstionis exponens, editionis utriusque rationem habui. Ita enim, opinor, faciendum fuit. Ceterùm capitibus sequentibus, & in Chronico maximè, ubi citra quæstionem, & ambiguitatem opinionem exposui meam, Latinorum in partes transii. Num. 11.

Nunc quid Jurisconsultus de Hebræorum anno respondeat audiamus. Non unum genus anni civile ipsos

Alphonsi falsa sententia de anno triplici Judaico, habuisse, sed triplex num. 1, & 14 definit: lunarem; vertentem, sive solarem, dierum 365¼, & solarem communem dierum 360, cum duodecim tricenariis mensibus. Quod adeò confidenter, ac sine ulla hæsitatione pronunciat; quasi cum Patriarchis illis, ac Judæis antiquissimis in colloquium venerit. *Resolvimus*, ait initio capitis, *priscorum Judæorum annum non tantùm lunarem, & solarem vertentem Juliano consimilem semper exstitisse, verùm & communem solarem 360 diebus constantem*, &c. Id se ait *resolvisse* Jurisconsultus: nec vel latinitatis istius piget: quam quidem sæpiùs tota hac Diatriba repetit. Sed ut alibi fortasse dissimulari macula ista poterat; in ipso capitis exordio, sic quasi in facie, fœda illa cicatrix impressa non decet. Verùm ut de re ipsa potiùs agamus, cui probari illud poterit, Judæos triplicem annum civilem adhibuisse? Quis hoc fieri ne posse quidem non videt, plus ut uno genere anni in civili, ac populari usu versetur? Nam civilem appellamus annum, cujus partes vulgò cognitæ sunt. qui in civilibus contractibus, & in actis publicis, privatísque subscribi solet. In his autem unica tantùm, & singularis anni forma locum habet. Ac si tres illos annos ad metienda tempora sic pertinuisse velles, ut unus ex iis popularis, reliqui certos ad usus, minimè tamen populariter, applicati sint, tametsi reprehensione non careres, quòd unus præterea satis esse videatur annus; tolerabiliùs tamen errares. Nunc & annos tres, & civiles omnes statuis. Hoc ne refutatione quidem dignum arbitror. quam si adhibere vellem, id præcipuè sciscitarer, quorsum æquabilis ille 360 dierum annus à Judæis usurpatus fuerit à solari vertente distinctus, cùm eodem tempore solari hoc uterentur exacto. Nonne satius erat unicam solaris anni formam tribuere; in qua ad 360 dies velut ordinarios, reliqui ad annum complendum quasi appendices accederent? ut in anno Ægyptiorum usuvenit. Sed ea res paullò antè pertractata est superiore libro, cùm de anno Attico, Græcóque verba faceremus. in quo idem illum error transversum rapuit.

Quod autem æquabiles menses Hebræis assignat, & ex sacris libris eorum exempla colligit, novam rem non facit. Plures hoc idem alii ante ipsum fecerunt. Ego verò, quod ad veteres Judæos attinet; imò etiam Patriarchas, qui Diluvii tempore vixerunt, iis æquabile hoc anni genus non gravatè concesserim. Etsi nulla ad id certa ratione cogi possumus. ut in lib. IX de Doct. Temp. cap. IX, & aliis ostendimus. nec quæ ab aliis notata, ab Alphonso descripta sunt exempla, necessariò docent vel anni rationem, ac mensium ejusmodi fuisse; vel popularem fuisse. Quàm multi dies illos, ac menses, qui in historia Diluvii continentur, ad Lunæ cursum instruunt; quos refellere nemo potest! In ceteris, ut ex Daniele, ut ex Apocalypsi, non est necesse popularem rationem exprimi. Certè Joannis tempore civilis, quod sciam, Hebræorum annus CCCLX dierum non fuit: sed lunaris. Quid igitur est? Nimirum extra civilem usum æquabilis iste annus interdum à Scriptoribus assumitur. quod pluribus in anno Græco demonstravimus. Vide cap. XI libri superioris, & quæ de Græcis ibi dicta sunt, ad Hebræos transfer. Sanè Danielis hebdomadas annales Africanus, & eum imitati plerique hac ætate viri graves, & eruditi ad id anni genus referunt, quod sciunt Judæis populare non fuisse. Nam CCCCXC annos lunares simplices sine ullis embolismis, cujusmodi Arabici sunt, à Propheta significari putant. In quo etsi fautorem me non habent; tamen ex hoc intelligis, haud adeò viris prudentibus, ac doctis absurdum videri, ut alterum, quàm civile, genus anni Prophetæ certarum ad rerum obscurandas significationes adhiberent.

Postremò lepida Petavii reprehensione cap. I Alphonsi concluditur, ex qua specimen ingenii illius, ac doctrinæ capere oporteat. Existimasse Petavium ait in
Num. 15. notis ad Hæresin LI Epiphanii, *Alexandream, sive Græcam anni formam à Judæis admissam: velut clarè supponentem, istos ab Alexandrinis; seu Græcis annos exactos, & menses tricenos fuisse mutuatos, contra ea quæ suprà resolvimus*, inquit. Hæc Petavii castigatio quàm iniqua sit docet illa ipsa, quam citat, Anim. pag. 153. Ibi enim non suam, sed Scaligeri, opinionem explicans, illud ipsum posuit, quod Alphonsus redarguit, Alexandream, sive Græcam anni formam à Judæis admissam, ex Calippica periodo. Quod & eo loco, & in lib. II de Doct. Temp. copiosè refellitur. In reliquis valdè labitur Alphonsus. Nam Alexandream illam anni formam, quam & Græcam vocamus, credidit ab Alexandria dictam, ac derivatam esse. Atqui ab Alexandro Magno illius vocis origo deducitur. Persuasum enim erat Scaligero, Calippum periodum suam annorum sex & septuaginta ab Alexandri victoria ad Arbella cœpisse, & in honorem victoris Alexandream appellasse. quod anno secundo Olympiadis CXII contigit, Per. Jul. 4383, paucis mensibus post jacta Alexandriæ fundamenta: nondum ea urbe condita; nedum eò provecta, ut inde Judæi anni sui ordinandi rationem petere possent. Denique non vidit ab eo, quod est *Alexandria*, non posse deflecti, *hic Alexandreus*, sed *Alexandrinus*.

CAPUT II.

De anno Patriarchico, quem Judaïcum insciè vocat Alphonsus; déque Diluvii tempore, mensibus, ac diebus. Illustratur Mosaïca descriptio.

VENIT in manus meas, postquam ista commentatus sum, Alphonsi Caranzæ liber *de Partu naturali, & legitimo*; cui velut anteambulonem præire voluit Diatribam illam; quam se contra primum Operis nostri de Doctrina Temporum deproperasse, sanctius Hispaniæ Concilium admonendum putavit. Capite duodecimo libri istius; ad quod singulis penè Diatribæ versibus digitum intendit, Sect. II de anno & mensibus Hebræorum disputat. ubi eadem occinit, quæ in Diatriba; sed multò & fastidiosiùs, & verborum, atque otii majore jactura. Nam & annum triplicem Hebræis assignat; æquabilem dierum CCCLX; vertentem dierum CCCLXV¼, & lunarem. Mox æquabilem ceteris diligentiùs adstruit; atque ex historia Diluvii demonstrare conatur. Utrumque ridiculè. Nam quod ad prius illud attinet; civilis esse plus anni formâ unâ non potest. ut in anno Græco, Atticóque suprà declaravimus. De Diluvii anno, ac dierum mensiúmque descriptione tantopere laborare nihil ad rem pertinet. Non enim Hebræis potiùs, quàm Græcis, aut Italis, aut Hispanis hic ille, cujusquemodi fuit, annus imputandus est. ut capite superiori scripsimus. Neque verò quòd Moyses narratione sua anni genus illud expressit; (si id tamen fecit; quod gratis, ac temerè divinat Alphonsus) argumento debet esse; etiam Mosis, ac Judæorum temporibus civilem exstitisse; ut Hebræus, ac Judaïcus dici mereatur. Potuit enim Moyses Diluvii tempus, hoc est menses, ac dies in eam anni formam includere, quam sciret usurpatam illo sæculo fuisse: non quam populares, gentilésque sui edita potissimùm lege tenuissent. Lunarem quippe deinceps veteris in locum successisse plerique sentiunt: quibus in ea sententiâ perseverare per Hispanum Jurisconsultum, ejúsque probationes hactenus licet.

Atque ut de Diluvii anno hîc agamus. (etsi supervacaneum id est; quoniam eo concesso, quod Caranza pugnat; non fit de anno Hebræo consequens) Sed ut in illo ipso conatu frustra hominem fuisse constet; doceamus inde confici non posse annum æquabilem dierum CCCLX. Totidem enim sacra in historia conceptos, ac numeratos existimat. Id autem hoc ferè epilogismo consequi studet. Primùm ante initium pluviarum, quæ die XVII secundi mensis exorsæ sunt, dies sex & quadraginta fluxerunt. tum centum & quinquaginta, quibus quadraginta continentur illi, quibus continuò pluit. Gen. VII, 17, & 24. Post dies CL minui cœptæ sunt aquæ, requievítque arca die XXVII mensis septimi; post dies videlicet quadraginta ab illis CL, ut est cap. VIII, 4. Tunc arca super Armeniæ montes resedit. Deinde aquæ ad abyssum Oceani refluentes, usque ad finem decimi mensis reversæ sunt. ita tamen ut prima die decimi ipsius cacumina montium apparere cœperint. Hoc modo conflunt dies trecenti. Sequuntur alii quadraginta post exactum mensem decimum: quibus elapsis corvus emittitur, cap. VIII, 6. Tum columba post dies septem, quæ statim reversa est. inde post alios septem eadem columba rursus mittitur, com. 10. Demum alios septem dies expectavit, com. 12. Fiunt dies CCCLXI, quorum

quorum postremus primus est anni sequentis; de quo mox com. 13.

Sed in hac descriptione parum illud commodè, contráque Scripturæ mentem ab Alphonso sumitur, verba illa com. 5, cap. VIII; *At verò aquæ ibant, & decrescebant usque ad decimum mensem*; ad exactum mensem decimum pertinere, quod est absurdissimum. Neque enim dubitare potest, qui Hebraïca utcumque cum Græcis conferre norit, quin decimus mensis excludatur illa particula, *usque*. Sic enim in Hebræo scriptum est, והמים הלוך וחסור עד החדש העשירי: בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים. *Et aquæ erant eundo, & decrescendo usque ad mensem decimum. In decimo; prima die mensis apparuerunt cacumina montium.* Hæc loquendi formula satis ostendit, primam diem mensis decimi, adeóque decimum totum, extra priorem summam esse: neque per repetitionem ab exacto mense decimo ad ejus caput Moysem reverti. Particula *enim* Alphonsum Caranzam falsam illam in sententiam induxit. Sed ea non incommodè ab Interprete posita est; si ita capiatur, ut ex Hebraïco fonte interpretari necesse est. Frivola est itaque ratiocinatio illa dierum CCCLX. rectéque Delrius noster aliquot illius anni dies haud expressos à Moyse scripsit. quem eo nomine frustrà reprehendit Alphonsus. In quo sanè quantus hellenismi sit usus, duo quædam hoc ipsa Sectione secunda ab eo notata fidem faciunt.

Alphonsus cap. XII. de Nonem. Sect. II. pag. 531. Josephum ait perperam scripsisse, aquas imminui cœpisse die ipso centesimo quinquagesimo; cùm scriptura referat post CL dies id accidisse. Verba Josephi. Παυσαμένου δὲ τοῦ ὑετοῦ, μόλις ἤρξατο ἀποβαίνειν τὸ ὕδωρ ἐφ' ἡμέρας ἑκατὸν, καὶ πεντήκοντα, ὡς μηνὶ ἑβδόμῳ· ἱσαμένου δὲ τῷ ἑβδόμη. Atqui Græca ista non hoc habent, die ipso centesimo & quinquagesimo aquas minui cœpisse. sed potiùs exactis iisdem diebus. Quin Alphonsus repudiata Rufini latinitate, suam haud paullò deteriorem substituit. sic enim vertit. *Quiescente verò pluvia, dein aqua residere cœpit centesimo quinquagesimo die, in mense septimo, septima ejus die instante.* Meliùs Ruffinus, *tandem cœperunt aquæ sedere*, quàm *dein*. Nam μόλις est *vix*, *tandem*. Ultima verò sanè imperitè reddita sunt: *septima ejus die instante*: quasi esset ἱσαμένη δὲ τῷ ἑβδόμη. At est ἱσαμένου, *ineunte*, utique mense, non die. Quid quod argumentatio illa Caranzæ vanissima est, ideo non centesimo & quinquagesimo ipso die, sed post eum minui cœpisse; quia Moyses ait, post centum & quinquaginta dies? Innumera sunt Scripturæ loca, quæ hanc μικρολογίαν compescant. Unum instar erit omnium. Scribit Lucas post Cap. II. octo dies circumcisum esse Dominum, μετὰ ἡμέρας ὀκτώ. An putandum est, nono die, non octavo ipso circumcisum esse?

Alterum hellenismi specimen: Corvum statim post quadragenos dies emissum à Noëmo probat inter alia ex eo, quòd Josephus Græcè dicat, ἐπεὶ χρηστοτέρας ἤδη γέγονεν ἐλπίδος, ἠρέμει. Nam adverbium, inquit, ἤδη idem est quod *illicò*, *confestim*. Apage hanc argutiunculam. quæ nullum plane istic locum reperiet. ἤδη enim est *jam*: non *confestim*.

Sed de anno, quo Diluvium incidit, accuratè & in lib. IX de Doct. Temp. & in XIII, sive Chronico nostro disseruimus. Ostensum est illîc, de anni quidem formâ, quæ per id tempus usurpata fuerit, affirmare certò posse neminem. probabile tamen videri, annum ab iis æquabilem dierum circiter CCCLXV, cum tricenariis mensibus adhibitum fuisse. Sic ut appendices dies, aut reservarentur in anni cujuslibet finem; aut annis aliquot elapsis intercalarentur. Eodem verò anno, qui cœpit ab anno Per. Jul. 2385, Octobris X, feria III, Neomeniam Thoth incidisse in Martii XXVIII, fer. 3. Proinde Phamenoth XVII convenisse in Octobris X. Sed præstat hujus anni, qui ab orbe condito numeratur à nobis 1656, descriptionem hîc brevi tabella complecti, adnotatis ad menses singulos Ægyptiacis, & Judaïcis mensibus, ut quæ per incuriam in notas dierum incurrêre illic vitia, castigentur.

Annus Diluvii suis characteribus notatus mundi 1656. Cœpit anno Per. Jul. 2385, Cyclo Solis 5. Lunæ 10. Littera B A. Desiit anno 2386, Cyclo Solis 6. Lunæ 11. Littera G.

Menses Noëmitici		Feria	Menses Ægyptii		Menses Judaïci	
Primus	Octobr. x	3	Phamenoth	XVII	Tisri	XXVI
Secundus	Nov. IX	5	Pharmuthi	XVII	Marcheswan	XXVI
Tertius	Decemb. IX	7	Pachon	XVII	Casleu	XXVII
Annus Per. Jul. 2386.						
Quartus	Jan. VIII	2	Payni	XVII	Tebeth	XXVII
Quintus	Febr. VII	4	Epiphi	XVII	Schebath	XXVIII
Sextus	Mart. IX	6	Mesori	XVII	Adar I	XXVIII
Septimus	Apr. VIII	1	Thoth	XII	Adar II	XXVIII
Octavus	Maii VIII	3	Paophi	XII	Nisan	XXIX
Nonus	Junii VII	5	Athyr	XII	Iiar	XXIX
Decimus	Julii VII	7	Choiac	XII	Siwan	XXX
Undecimus	Aug. VI	2	Tybi	XII	Ab	I
Duodecimus	Septemb. V	4	Mechir	XII	Elul	I
Epagomenæ	Octobr. V	6	Phamenoth	XII	Tisri	II
Desiit Octobris IX, feria 3. Annus mundi 1657.						
Menses						
Primus	Octobr. x	4	Phamenoth	XVII	Tisri	VI
Secundus	Nov. IX	6	Pharmuthi	XVII	Marcheswan	VII

Gen. VII, 11. His animadversis Diluvium, ait Moses, cœpit mense secundo, die XVII mensis; nimirum Novemb. XXV, feria VII, Pachon III, Casleu XIII. Tum enim pluvia cœpit; quæ totos XL dies perseveravit usque ad diem III Januarii anni insequentis, quo pluere desiit. Obtinuerunt autem aquæ totos CL dies: qui à die XVII Gen. VII, 12. mensis secundi putati desinunt in Aprilis XXIII diem, qui fuit XVI mensis septimi, Thoth XXVIII, Adar secundi XIV. Pòst aquæ sensim imminutæ sunt. Ac primùm die XXVII mensis septimi, nempe Maii IV, feria Gen. VIII, 4. VI,

VI, Paophi VIII, Adar fecundi XXIV, arca fuper mon-
Ib. ver. 5. tes Armeniæ refedit. Decimo menfe, ejúfque primo
die, qui in Julii VII incidit, fer. VII Choiac XII, Siwan
Ver. 6. ultimo, cacumina montium apparuere. Deinde cùm
tranfiiffent XL dies, Noë corvum emifit ex arca, die XI
Ver. 8. menfis undecimi, Augufti XVI, Tybi XXII, Ab XI.
Poft dies VII, Augufti XXIII columbam emifit, quæ ad
Ver. 11. eum reverfa eft. Mox feptem aliis diebus expectatis,
Augufti XXX iterum columbam emifit. quæ ramum oli-
Ver. 12. væ roftro ferens ad arcam revertit. Inde feptem aliis diebus expectatis, Septembris VI, feria V columbam tertiò dimifit. quæ non ampliùs rediit. Demum anno ineunte fexcentefimo primo vitæ Noëmi aquæ exficcatæ funt. Hebraïcè חרבו, ἐξέλιπε. Nofter *imminutæ funt*; hoc eft *plenè minutæ* funt: ita tamen ut luto, & uligine obfita, nondum animantium greffibus, nedum cultui, ac fationi effet idonea. Quare ad menfem ufque fecundum, ac diem ejus XXVII fubftitit Noëmus. Tum ipfo die XXVII Noëmus egreffus eft, Decembris V, Pachon XIII, Cafleu IV, feria IV. Sed de Diluvio plura propediem Godefridus Vendelinus nofter, vir eruditiffimus, ac Mathematicarum artium imprimis peritus in lucem proferet, eo libro, cujus fpem nobis jamdudum facit. Nos ut Caranzæ fatisfaceremus, qui in anno Diluvii adftruendo tot paginas perdidit; paucas iftas rependimus.

CAPUT III.

De anno Ægyptiaco, & Caniculari Periodo refutatur Salmafii difputatio, in qua fecum ipfe velitatur. Cenforinus ab ejufdem falfa reprehenfione defenditur. Geminus, Theo, Cenforinus idem illuftrati.

ÆGYPTIORUM civilis annus diebus conftabat præcisè CCCLXV, fine ulla horarum appendice. Hoc imprimis Geminus affirmat; qui Ægyptios ait Cap. VI, contrarium ac Græcos propofitum fecutos, annos fuos civiles neque ad Solem, neque ad Lunam direxiffe; fed illud potiffimùm fpectaffe, uti fefta, facráque popularia omnes Solaris anni tempeftates percurrerent. atque idcirco annum fuum diebus CCCLXV exactè definiiffe, nullo addito quadrante. τὸ δὲ $\frac{α}{δ}$ οὐκ ἐπάγουσι. Proinde in annis IV uno die, inquit, ab Sole deficiunt. in annis XL, diebus decem. Totidem ergo diebus fefta regrediuntur. Denique poft annos CIƆCCCCLX Julianos, qui funt Ægyptiaci uno ampliùs CIƆCCCCLXI, fefta eadem totum anni Juliani pervagata contextum ad caput redeunt. Non potuit fententiam fuam clariùs explicare Geminus, ac civilis Ægyptiorum anni formam defcribere; quæ fine ullo quadrante folis diebus conftabat, quàm illa tota narratione fecit.

Salmafius Plinian. Exercit. pag. 552. At Salmafius, qui nuper ad Solinum exercitationes edidit, nugari Cenforinum dejerat, quòd fcripferit, quadriennium apud Ægyptios uno circiter die minùs effe, quàm naturale quadriennium, quia eorum civilis annus folos haberet dies trecentos fexaginta quinque fine ullo intercalari. Hæc Cenforinus capite XVIII, & quidem veriffimè. neque dubitandum eft, quin imperitiffimè fit ab illo reprehenfus. Nihil enim Cenforinus aliud dixit, quàm quod Geminus hoc loco; & Herodotus, & Theo, & plerique omnes de anno Ægyptiaco memoriæ tradiderunt; quódque adeo Salmafius ipfe, per imprudentiam agnofcit.

Geminus ecce annum civilem Ægyptiacum, cui popularia fefta illigabantur, diebus dumtaxat trecentis fexaginta quinque definit, citra horarum appendicem. eámque cauffam fuiffe refert, cur Ægyptiaci anni Neomenia uno die poft annos quatuor anteverteret. Quid aliud Cenforinus docuit? Herodotus quoque libro fecundo fub initium, de Ægyptiis loquens, τριηκονθημέρους ἄγοντες τοὺς δυώδεκα μῆνας, ἐπάγουσι ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας πάρεξ τοῦ ἀριθμοῦ, *tricenarios menfes habentes, quotannis quinque dies præter numerum appendunt*. Theo Mathematicus eruditiffimus libro, qui infcribitur εἰς τοὺς προχείρους κανόνας, qui nondum editus penes nos fcriptus eft, & in Bibliotheca Regia reperitur, annum Græcum, five Alexandrinum Julianum cum Ægyptiaco comparans, in eo differre ambos illos afferit, quòd Græcus fit dierum CCCLXV, & quadrantis; Ægyptiacus verò dierum præcifè CCCLXV, fine horis appendicibus. Verba Theonis hîc neceffariò repetenda funt. ἐπεὶ γὰρ ὁ καθ' Ἕλληνας, ἤτοι κατ' Ἀλεξανδρέας ἀναδιδόμενος ἡμῖν ἐνιαυτὸς ἡμερῶν ἐστι τξε' $\frac{α}{δ}$, ὁ δὲ κατ' Αἰγυπτίους, ὡς ἔφαμεν, τξε' μόνον· δῆλον ὡς ὅτι κατὰ τέσσαρα ἔτη ἡμέραν μίαν προλαμβάνει ὁ κατ' Ἀλεξανδρέας. κατὰ δὲ αυξ' ἔτη, ἡμέρας τξε'· τουτέστι κατ' Αἰγυπτίους ἐνιαυτὸν ἕνα. Vide ut Ægyptiacum annum dicat præcisè diebus conftare CCCLXV, & idcirco in annis IV uno anticipare die? quod ipfum quia Cenforinus fcripfit, nugari eum Salmafius affirmat. Eodem pertinet, quod ibidem Theo refert, Ægyptios, cùm hactenus æquabili, & vago uterentur anno, tandem fixum, & Julianum adhibuiffe. quæ res à nobis explicata eft lib. XI de Doct. Temporum. Igitur annus Ægyptiorum civilis diurno illo quadrante caruit.

Doceo jam, quod alterum erat, ex Salmafii confeffione ac verbis, annum iftum nullam appendicem habuiffe; fed ex diebus præcisè compofitum fuiffe CCCLXV. Scribit enim pag. 553, C, Periodum magnam canicularem annorum Ægyptiorum 1461 ab eo tempore cœpiffe, *quo prima dies Thoth in caniculæ ortum inciderat, quam femper redire ad idem principium poft annos mille quadringentos fexaginta unum putabant.* Si prima dies anni Ægyptiaci ab aliquo die Solaris, & Juliani anni cœpta, non ante annos fimplices 1461 ad eumdem diem regreditur, non poteft annus ille, fixus effe, neque præter dies folidos quadrantem admittere. alioqui in eodem veftigio perpetuò confiftens, numquam ab eo, unde primùm iniiffet, die recederet. Inde enim canicularis illa periodus annorum 1461 confurgit. ac difertè Geminus ait, toto illo fpatio Neomeniam Thoth per omnes folaris anni dies evagari. cui Theo, & Cenforinus adftipulantur. quem poftremum tamen ideò nugatorem appellat Solinianus Exercitator.

Qui adeò his in litteris rudis & imperitus eft, ut eâdem paginâ duo contraria, & pugnantia defendat. Nam & annum Ægyptiacum fixum, immobilem facit: & eumdem nihilominus vagum, & in pofteriora regredientem effe definit. (Salmafii fœda confictio.) Ægyptiorum annum fixum exftitiffe, demonftrat pag. 552 A, ubi quadriennium Ægyptiorum nihil ab naturali difcrepare contendit, hoc eft diebus conflari 1461. tum annos fingulos præter dies 365. horas infuper fenas habuiffe. quippe ab ortu caniculæ, ad alterum ortum annos extendi fingulos. Addit Ægyptios, à quibus anni fui formam Julius Cæfar accepit, non unum quidem diem quatuor annis vertentibus intercalaffe. fed cùm annis fingulis horas fex adjicerent, in fine periodi quadriennalis, quatuor quadrantes, hoc eft diem integrum, ad numerum dierum acceffiffe. Ita quod intercalatione Cæfar affequebatur, id citra diei totius intercalationem Ægyptios obtinuiffe. Ex his citra obfcuritatem ullam, dubitationémque confequens eft, annum Ægyptiorum ftabilem, & fixum fuiffe; multò etiam Juliano magis. nam cum Sole πλατικῶς anni finguli paria faciebant; quod Julianus nonnifi vertente anno quarto præftare poteft. Fingamus hoc anno Neomeniam Thoth à Kalendis Januariis incipere, à media nocte. Annus fequens ab iifdem Calendis inibit, hora fexta poft mediam noctem. annus tertius hora duodecima: annus quartus hora fexta pomeridiana. idémque definet in mediam noctem fecundi diei Januarii. Quare ne peffum eat annus Ægyptius, quartus tetraëteridis annus dies habebit CCCLXVI, ut annus quintus ineat à media nocte Kalendarum Januariarum. atque ita deinceps ad eumdem diem Neomenia Thoth adhærefcet. Non igitur fitum mutat in anno Solari, ac Juliano; neque per omnes dies retrò funditur. quod tamen & Scriptorum confenfus omnium, ac vulgaris anni Ægyptiaci doctrina perhibet: &, quod mirum eft, Salmafius ipfe paullò pôft afleverat. quæ eft pars τῆς ἀντιφάσεως altera, quam ab eodem propugnari paullò antè planum fecimus.

Hoc igitur uno, ac brevi dilemmate dicti illius falfitas convincitur. Aut enim annus Ægyptiorum fixus & immobilis fuit; aut non fuit. Si prius verum eft; falfum id eft, quod de reditu Neomeniæ Thoth poft annos demum 1461, pag. 553 colligit. Sin pofterius mavult; falfum eft alterum, quod itidem fcripfit; quadriennium Ægyptiacum nihil ab naturali differre, ac diebus conftare 1461. Horum utrum elegerit, altero implicetur, ac teneatur neceffe eft.

Sed ùt in tota illa anni Ægyptiaci defcriptione planè quid diceret nefciffe iftum intelligant, qui paullulùm judicii ad horum lectionem afferent, age quàm fit in reliquis fibi confentaneus porrò videamus. Ægyptios ait annis fingulis horas fupra dies imputaffe fex; fic ut fequens à primo, verbi cauffâ, horis fex tardiùs inciperet; tertius horis duodecim, & ita reliqui, uti paullò antè diximus. Hoc modo primus anni cujufque dies fixum initium non habuit; fed aliàs à media nocte; aliàs à meridie; aliàs ab occafo Sole ducebatur. qua ratione paullatim, ac tacitè quafi furtivus dies inferebatur, qui naturale quadriennium abfolveret, quod Juliana intercalatio femel faciebat. Hoc pacto neque intercalaffe putat Ægyptios; & idem tamen confecutos, quod intercalatione ceteri obtinere ftudebant. Ego verò neque civilem annorum rationem ejufmodi umquam apud Ægyptios fuiffe contendo: & ut fuerit, non fine intercalatione effe potuiffe. Hujus porrò commenti non auctor eft Criticus ifte; fed à Scaligero acceptum peffimè tractavit.

Etenim Scaliger libro III Ifag. Can. idipfum ex Ammiani libro XXVI confici putavit. non tamen id in civili, ac populari anno factum credidit; fed arcano, & hierophantico. Nam Sacerdotes Ægyptios ait naturale quadriennium obfervaffe, adeo ut Neomeniam Thoth in eodem die perpetuò retinerent, ac fixum, & Julianum annum taciti foverent. Nos in libro III de Doctrina Temporum, capite II demonftravimus nihil ex Ammiano tale colligi; fed refelli potiùs. tum, ut Juliani modum anni Sacerdotes intelligerent, ac fervarent; non tamen ullum ad ufum, ac rerum notationem tranftuliffe. Quocirca abditus, & opertaneus apud Ægyptios Sacerdotes Julianus annus fuit; non ut ufum illius exererent; quod falsò docuerat eo à nobis nomine reprehenfus Scaliger: fed ut ejus fcientiam apud fe retinerent. Tantum abeft, ut civilem hanc anni formam habuerint. quod Salmafius affirmat. Ecquis umquam legit in anno populari fic horas intercalatas fuiffe; ut ab aliis, atque aliis τοῦ νυχθημέρου partibus primus dies inciperet? Satin' ridiculum eft annum primum à media nocte; fequentem ab ortu folis: tertium à meridie; quartum ab occafo Sole civili ufu, ac ratione deducere?

Plinius libro II, capite LXXVII Ægyptios ait à media nocte in mediam noctem computare civilem diem. Ptolemæus in obfervationibus plerifque ab ortu folis populari ratione incipit: uti alibi demonftravimus. Nam aftronomicè idem ille diem à meridie incipit. Cedo ullum abrupti illius, & inconftantis initii veftigium, quod nova fibi opinione ifte finxit. Volo enim mihi refpondeat, cùm annus civilis ex diebus conftet; dies ex horis; primus anni fecundi, tertii, quartíque dies quot horas colligat. Tertius exempli cauffâ annus à meridie proficifcitur. Primus ergo dies ejus à meridie cœptus ubi tandem definet? Alteram in meridiem? Igitur totius anni dies ceteri indidem orientur. anni verò quarti dies omnes trecenti fexaginta quinque ab occafu Solis incipient. uti & anni primi dies omnes à media nocte, & fecundi anni omnes ab diluculo propagantur. Ita quadruplex diei civilis exordium apud Ægyptios fuerit. ut fic tamquam ἐπώνυμοι Magiftratus annum fuum quælibet initia tenuerint, ac per vices fibi fuccefferint. quod fine rifu ne cogitare quidem poffumus. Sin primus dumtaxat cujuflibet anni dies defultorio hoc initio functus fit; ceteri ftatum ac perpetuum exordium tenuerint; ergo primus annorum fingulorum dies horarum inæquali numero conftabat; fic ut tertii anni primus dies horarum effet duodecim: quartus, fex. Hæc funt portenti fimilia.

In anno Ægyptiaco nullam intercalationem fuiffe. Hoc verò prodigiofum magis, quod quadriennium Ægyptiacum, cujus anni finguli fex horas appendebant, fine intercalatione ita difpenfari fingitur. quódque nullum annum fimplicem plures habuiffe dies, quàm trecentos fexaginta quinque folidos, ac fenas infuper horas arbitratur. *Non erat* (inquit pag. 552, C) *intercalaris quartus annus Ægyptiacæ periodi. nihil enim plus dierum habebat, quàm reliqui tres anni: fed quadrantem fuum excurrentem, ut illi, folùm obtinebat; qui ceteris tribus præcedentium annorum additus, diem folidam faciebat in fine periodi integrari, & numerari folitam.* Hæc quàm rectè fint fcripta videamus. Annus Ægyptiacus menfibus ex duodenis componitur, quorum quilibet triginta dies habet: confiúntque CCCLX dies. Adduntur epagomenæ quinque; ut CCCLXV numerus expleatur. Accedat præterea quadrans diurnus, ex Salmafii fententia. Repetatur deinde quod paullò fuperiùs expofuimus, de annorum fingulorum exordio; ac primus, verbi cauffâ, à media nocte Kalendarum Januariarum ineat. quartum igitur ab occidente Sole Kalendarum earumdem aufpicabimur. Hic dies fuos CCCLXV, & horas explicans definet in mediam noctem fecundæ diei Januarii. atque hoc modo κατὰ μετάπτωσιν Neomenia Thoth peffum in confequentia præcipitabitur. Quod ut evitetur, ne fingi quidem alia ratio poteft, quàm ut ad epagomenas dies unus accrefcat, ac fex anno quarto, non, ut aliàs, quinque numerentur. At hoc ipfum intercalatio eft. Quid eft intercalaris dies? Opinor ille, qui præter communem, & ufitatum dierum in anno numerum extraordinarius accrefcit, quam παρείσακτον ἡμέραν Horus appellat libro I, capite V. Anni priores folidos dies trecentos, & fexaginta quinque retinent. quartus trecentos, & fexaginta fex. Dubitabimus quin intercalaris dies ifte fit, quamlibet ex antecedentium annorum quadrantibus in fine collectus? Nifi fortè extra anni, menfium, & epagomenon metas relegatus ifte dies, ac folitarius confiftit. Vana eft itaque cautio illa de vitata ab Ægyptiis intercalatione; cùm nulla ratione fieri poffit, ut ad eumdem diem quadriennio vertente civilis annus redeat, hoc eft diebus, ut Salmafio placet, 1461 conftet, nifi quartus integros ac folidos numeret 366; adeóque intercalaris fit, cùm reliqui non plures quàm 365 fibi vendicent. Proinde verum non eft, eumdem annum nihilo plus dierum habuiffe, quàm reliquos tres. Quippe uno ampliùs habuit. aut certè quadriennium dies 1461 non habuit. Anni quatuor fimplices dies colligunt 1460. Unus igitur addendus eft, ut 1461 compleantur. Hic autem non primo, non fecundo, non tertio accedit anno: quia finguli folidos dies accipiunt 365. quarto itaque tribuendus eft; qui effe debet dierum 366, & intercalaris. Quamobrem ex Salmafii difputatione illud abftulimus; annos quatuor Ægyptiacos civiles cum Juliano quadriennio paria feciffe. Unde fequitur, quod omnem abfurditatem fuperat, Neomeniam Thoth in eodem fitu immobilem, fixámque perfeveraffe. Huic verò Geminus, Ptolemæus, Theo, Cenforinus, veteres omnes, ac recentiores, qui de anno Ægyptiaco fcripferunt; ac poftremò Salmafius ipfemet paucis poftea verfibus reclamat. Cujus verba illa pag. 553 C, inextricabilia funt: *Atque hic circuitus* (annorum 1461) *à caniculæ femper ortu incipiebat; ut & minor ille annorum quatuor; & finguli anni vertentes apud Ægyptios. fed quocumque menfe anni, & quacumque die menfis tum annus vertens; tum periodus parva poterat incipere, dum ab ortu caniculæ initium duceret. Verùm periodus illa major ex centuriis annorum compofita, non aliud principium habebat, quàm ubi prima menfis Thoth in caniculæ ortum inciderat, quam femper redire ad idem principium poft annos mille quadringentos fexaginta unum putabant.* Hæc fi vel ipfe qui fcripfit, intelligere potuerit, ego quantivis pretii hominem judicabo. Etenim tam annos fingulos, quàm quadriennia quælibet, ac periodum ipfam majorem ab eodem ortu caniculæ femper incepiffe docet. Eft autem caniculæ ortus certo in anno Solari, ac Juliano die defixus; à quo fecundùm octavæ fphæræ motum in confequentia tardiffimè recedit. Veteres, qui anni Tropici & Juliani difcrimen ignorabant non dubitabant, quin eodem perpetuo die Juliano caniculæ ortus incideret. Sumatur menfis Juliani Quintilis dies XXI, in quem ortus caniculæ competat unà cum Neomenia Thoth Ægyptii. Si, quod hoc loco fcifcit Salmafius, annus quilibet ab ortu caniculæ incipit, etiam à die Julii XXI femper inchoabitur. nec ab eo die Neomenia Thoth recedet. Atqui contrà fefe res habet. Siquidem anno primo Nabonaffari, qui eft 747 ante Chriftum, Neomenia Thoth die fexto & vicefimo Februarii contigit. anno verò Chrifti CCXXXVIII fuit a. d. VII Kalendas Julias, ut Cenforinus afferit capite XXI. Intervallum annorum 985. quo fpatio Neomenia Thoth diebus 291 retroacta pervenit ad XXV Junii. Quare ex novo egregii Mathematici decreto, caniculæ fidus eodem modo Julianum perambulavit annum, atque à Februario, ubi Nabonaffari initio verfari debuit, per Januarium, ac Decembrem ad Junium

est regressa. Quî enim facere aliter potuit, si Neomenia Thoth à caniculæ ortu semper incipiat? Potest verò docere nos quid ista sibi velint: *Quocumque mense anni, & quacumque die mensis tum annus vertens; tum periodus parva poterat incipere, dum ab ortu caniculæ initium duceret?* Igitur quocumque mense, ac die, anni, & quadriennii caput incidere potuit, & ab ortu caniculæ nihilominus inchoari. Ex quo necessariò consequitur ortum caniculæ quocumque mense anni, & quacumque die mensis incurrisse. Sanè quantum ex hac tota disputatione colligi potest, acutissimi hominis hæc opinio fuit; caniculæ sidus eâdem, qua Neomeniam Thoth, progressione in antecedentia ferri, ac post annos 1461 pristinam ad stationem reverti: ut propterea canicularis illa periodus appelletur. Nam nisi ita persuasum haberet, non diceret annos omnes Ægyptiacos, & quadriennia singula numquam ab ortu caniculæ divelli; nec referre quocumque mense, ac die ineant anni, dum in caniculæ ortum incidant.

Uno verbo, Neomenia Thoth, si cum ortu caniculæ perpetuò conjuncta sit, ad eumdem diem adhærescit; aut cum illa pariter canicula ipsa in antecedentia recurrit. Quæ duo cùm absurdissima sint, ab eodem tamen Salmasio ponuntur. Ex his verò posterius longè altero est absurdius: quod tamen sensisse Salmasium illa præterea declarant, quæ de caniculari periodo magna subjicit. *Quam semper redire ad idem principium post annos mille quadringentos sexaginta unum putabant.* Nam si pronomen relativum *quam* ad caniculam pertineat; manifestum est, caniculam ex ejus opinione εἰς τὰ προηγούμενα niti cum Neomenia Thoth. Sin ad primam diem mensis referatur, quæ vertente periodo majori, eò, unde erat profecta, revertitur; quoniam, ut non semel docuit, ab ortu caniculæ annorum, & quadrienniorum initia minimè separantur; pari volubilitate, ac Neomenia Thoth, eadem retrò canicula progressionem faciet. Quin idem pag. 550 E, de hac magna periodo agens ita scribit: *Hæc magna periodus annorum Ægyptiorum, qua caniculæ ortus, à quo annum suum auspicabantur, ad idem principium devolvebatur.* Hinc igitur apparet isto quidem loco, ac verbis illis fuisse Salmasii sententiam de mobili utriusque, hoc est Neomeniæ Thoth, & caniculæ situ in anno Solari, ac Juliano. quam eâdem pagina damnat nihilominus, ac revincit, dum quadriennium Ægyptiacum, itidem ut Julianum, diebus circumscribit 1461: nec non Eudoxi tetraëteridem hac una re ab Ægyptiacâ discrepasse vult; quòd hæc à canis ortu; à brumâ altera ducebat initium. Ex quo perspicuum est, non minùs Ægyptiaci quadriennii fixum & immobile fuisse principium, quàm Eudoxeæ tetraëteridos. ut quemadmodum hæc in bruma; sic illa in æstate, & ortu caniculæ consisteret.

CAPUT IV.

De anno Ægyptiaco contra Alphonsum Caranzam disputatur. explicata Diodori & Strabonis loca, quibus abutitur. Theonis verba perperam ab eo accepta declarantur.

QUÆ de vago, & inconstanti civilis apud Ægyptios anni primordio dicta sunt, extra controversiam esse debent. Tam enim gravibus, tam apertis veterum, recentiorúmque testimoniis approbantur; nullus ut hæsitandi locus cuiquam sit relictus. Nunc illa Scriptorum loca proferenda, expendendáque sunt, quæ adversus communem sententiam non minùs ab Alphonso Caranza, quàm à Calvinista Exercitatore sunt objecta.

Pag. 32. Diodorus imprimis de Thebanis Ægyptiis loquens, peculiare hoc illis esset refert, ut annos ad Solem accommodent. τὰς γὰρ ἡμέρας οὐκ ἄγουσι κατὰ σελήνην, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἥλιον, τριακονθημέρους μὲν τιθέμενοι τοὺς μῆνας, πέντε δ' ἡμέρας, καὶ τέταρτον τοῖς δώδεκα μησὶν ἐπάγουσι, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν ἐνιαύσιον κύκλον ἀναπληροῦσιν. *Dies enim non ad Lunam transigunt, sed ad Solem; dum menses tricenarios faciunt, ad eósque dies addunt quinque cum quadrante: atque hoc pacto orbem annuum explent.* Eadem ferè Strabo libro XVII. τούτων δ' ἐστὶ καὶ τὸ τὰς ἡμέρας μὴ κατὰ σελήνην ἄγειν, ἀλλὰ κατὰ ἥλιον, τοῖς τριακονθημέροις δώδεκα μησὶν ἐπαγόντων πέντε ἡμέρας κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον· εἰς δὲ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ἐπιτρέχοντος μορίου πρὸς τῇ ἡμέρᾳ, περίοδόν τινα συντιθέασιν ἐξ ὅλων ἡμερῶν, καὶ ὅλων ἐνιαυτῶν τοσούτων ὅσα μόρια τὰ ἐπιτρέχοντα ποιεῖ ἡμέραν. *Horum & institutum hoc est, dies non ad Lunam exigere, sed ad Solem: ita ut tricenariis duodecim mensibus appendices addant quotannis dies quinque. Porrò cùm ad totius anni complementum particula diei quædam excurrat, certam periodum componunt tot ex integris diebus, & annis integris; quot portiones singulorum annorum residuæ diem absolvunt.* Loquitur autem de Thebanis Sacerdotibus, quibus exquisitam Astronomiæ, ac Philosophiæ peritiam omnium opinione tribuit. Sic paullò antè de Heliopolitanis loquens, ὅτι δὲ τὰ ἐπιτρέχοντα τῆς ἡμέρας, καὶ τῆς νυκτὸς μόρια τῶν τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε ἡμέραις εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐνιαυσίου χρόνου παρέδοσαν. *Ii excurrentes diei, noctisque particulas supra CCCLXV dies ad complendum annum tradiderunt.* His testimoniis fretus Alphonsus civilem Thebanorum dumtaxat annum eumdem cum Juliano constituit, dierum 365 ¼, cùm Ægyptii ceteri quadrantem prætermitterent. At Salmasius universè ad Ægyptios extendit omnes, quos ait quadrantem annis singulis adjecisse; ita tamen ut non propterea diem intercalarent. Utriusque porrò falsa ratio; sed Jurisconsulti tolerabilior. Nam Salmasius quid scriberet omninò nescivit. de quo quidem paullò post.

Ut Hispanum Jurisconsultum absolvam; non erat quod de Thebanis potiùs ex Diodoro contenderet, aut Heliopolitanis, quàm de Ægyptiis omnibus; de quibus idipsum testatur Horus Apollo, quod de Thebanis ceteri prodiderunt. Nam lib. I, capite V, βουλόμενοί τε ἔτος εἰπεῖν (inquit) τέταρτον λέγουσιν. ἐπειδή φασι κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἄστρου τῆς Σώθεως, μέχρι τῆς ἄλλης ἀνατολῆς, τέταρτον ἡμέρας προστίθεσθαι· ὡς εἶναι τὸ ἔτος τοῦ Θεοῦ τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε ἡμερῶν. ὅθεν καὶ διὰ τετραετηρίδος περισσὴν ἡμέραν ἀριθμοῦσιν Αἰγύπτιοι. τὰ δὲ τέσσαρα τέταρτα ἡμέραν ἀπαρτίζει. *Annum volentes dicere, quadrantem nominant: propterea quòd ab uno sideris illius ortu; cui Sothis nomen est, ad alterum, quarta diei pars adjiciatur. ut annus Dei constet diebus CCCLXV. Unde & quarto quoque anno vertente supervacuum diem computant Ægyptii. Nam quatuor quadrantes diem perficiunt.* Non minùs apertè de Ægyptiorum omnium intercalatione loquitur, quàm de Thebanorum, aut Heliopolitanorum ceteri. Verùm adjuvanda hæc interpretatione sunt; ut Ægyptiorum antistites, & Sacerdotes veri cursus solaris periti scirent, quotannis uno die solarem annum antevertere, eúmque diem taciti notarent; etsi penes populum nullus istius intercalaris diei sensus exstaret. Hunc, inquam, diei quadrantem Solis rationibus imputabant Sacerdotes, non civiliter, sed quatenus Thoth sui προήγησιν animadvertebant. Quo in *imputandi* vocabulo conflictatur Alphonsus; nósque, quòd Latinè quæ non capit, dicimus, penè obtorto collo rapit.

Quòd penes Sacerdotes arcani istius anni citra usum notitia resederit, Strabonis verba significant. Nam Sacerdotum doctrinæ, ac rerum cœlestium peritiæ tribuit, quòd annum ita conforment; ut appareat exquisitum quiddam, ac singulare, neque vulgò cognitum & usurpatum fuisse. Ita nos tametsi lunari anno civili non utimur; hujus tamen rationes peritis constant; eæque cum solaribus in gubernando Paschatis, ac solennium reliquorum negotio ab Ecclesiæ moderatoribus adhibentur.

Atqui non Thebanos solùm, sed etiam Alexandrinos civili consuetudine diem intercalasse, Alphonsus existimat, ídque ante Cæsaris tempus, & institutum ab eo Julianum annum, & in Ægypto receptum. Verba illius ex Cap. II, Numero 7 operæ pretium sit adscribere. *Ut inde valdè miremur insignem alterum Petavii lapsum, existimantis in libro III, cap. II, Alexandrinum annum, de quo Theon testatur, Julianum, aut Augusteum fuisse post victoriam Actiacam Alexandriæ inductum, & diversum ab anno vetere Ægyptiorum.* Mox ita concludit; Theonem asserere, Alexandrinum annum ex antiquo ab Ægyptiaco sola quadrantis adjectione discrepasse. Accedit & argumentum illud, quòd cùm Julius Cæsar à solis Alexandrinis anni sui rationem didicerit, consequens sit, magistros ipsos Alexandrinos ante Julianam castigationem non, ut reliqui Ægyptii faciebant, annum dierum CCCLXV; sed quadrante majorem adhibuisse. Hæc ille. quæ & cap. III, Numero 82 accuratiùs explicat adductis Theonis verbis, quæ ex Li-

bro nostro secundo de Doctr. Temp. pag. 131 descripsit. Ea nos verba, ne jucundissimo spectaculo lectorem frustremur, hoc loco reponemus. Ἑξῆς λαμβάνεται ὅ, τι μὴν κατ' Αἰγυπτίους τόνδε πάλιν τὸν τρόπον. ἐπεὶ γὰρ ὁ καθ' Ἕλληνας, ἤτοι κατ' Ἀλεξανδρέας ἀναδιδόμενος ἡμῖν ἐνιαυτὸς ἡμερῶν ἐστὶ τξέ $\frac{\alpha}{\delta}$, ὁ δὲ κατ' Αἰγυπτίους, ὡς ἔφαμεν, τξέ μόνον· δῆλον ὡς ὅτι κατὰ τέσσαρα ἔτη ἡμέραν μίαν προλαμβάνει ὁ κατ' Ἀλεξανδρέας. *Deinceps usurpatur mensis, ac dies secundùm Ægyptios ad hunc modum. Quòd enim Græcorum, hoc est Alexandrinorum, datus nobis annus diebus constat 365 ¼, Ægyptiacus verò ut diximus, diebus tantummodò 365. perspicuum est quarto quoque anno diem unum ad Alexandrinum accrescere.* Ex hoc Theonis loco concludit Alphonsus Alexandrinos etiam ante annum Julianum receptum intercalasse quarto quoque anno civiliter unum diem. Nam προσλαμβάνειν ἡμέραν μίαν est unum diem adjicere.

Alphonsi judicium. Sed cùm in tota sua Diatriba nimiùm calidi, ac fubiti judicii multa, & maxima signa dederit Alphonsus, hoc quidem loco luculentum ejus rei monimentum & insigne statuit. Nam Theonis librum illum omninò non vidit. neque enim editus est ὁ εἰς τοὺς προχείρους κανόνας, unde ille locus sumptus est. Itaque non aliunde, quàm à nobis exscripsit. cujus rei argumento potest esse, quod idem mendum expressit, quo cum à nobis publicatus est. Neque enim Theonem ipsum adhuc videram; sed ab alio descripta illius verba libro nostro mandaveram. Nunc sciat Alphonsus postrema Theonis verba sic esse scribenda; προλαμβάνει τὸν κατ' Ἀλεξανδρέας. Alexandrini anni epocha ex Theone. *Ægyptiacus*, ait, *annus in annis quatuor uno die Alexandrinum antevertit.* Sed hoc leve illud ad Alphonsinarum divinationum refrænandam licentiam planè singulare, quod eodem in loco Theo de Alexandrinorum anno isto verba faciens, hujus epocham constituit in anno V Augusti Cæsaris; Actiaco nimirum: quod Augusti primordium ab astronomis usurpari vulgò solet; & in canone Ptolemaïco ponitur. Thoth Augusteus Actiacus est Nabonassari 719 iniens. Annis quinque exactis, sextus Augusteus incipit anno Nabonassari 724. quo primùm Thoth vagus ad Augusti mensis XXIX diem pervenit, quæ erat epocha Actiaca. Hinc fixus annus Alexandrinorum, sive Græcorum apud Theonem, & astronomos reliquos ab illo capite descendit. Itaque Theo ab anno primo Philippi Aridæi ad initium Diocletiani numerat annos 607. ab initio Diocletiani ad ætatem suam annos 77. fiunt anni 684. Ab Augusti verò anno primo ad Diocletianum annos putat 313. deductis quinque, restant anni τῆς ἀποκαταστάσεως. Age itaque calculos ponamus. Thoth Diocletiani incidit in annum Nabonassari 1032. Demptis inde 424, reliqui sunt anni 607 absoluti ab epocha Philippi ad Thoth Diocletiani. Ad hunc si annos 77 adjicias, consurget annus ab epocha Philippi 684, qui est Nabonassari 1108. Ita Theo anno Christi CCCLXI, Juliani Imperatoris primo ista scribebat. Rursus si de annis 1108 absolutis ab initio Nabonassari deducas annos 313, supersunt anni 718. Igitur anno Nabonassari 719 congruit primus Thoth Augusti, & anno quinto vertente Nabonassari 724, cœpit ἡ ἀποκατάστασις, & epocha anni Alexandrini. Sed hæc nisi pluribus explicentur obscura sunt. neque id agendi locus hîc est. quod Lib. X. cap. LXXIII de Doctr. Tempor. abundè præstitimus. Unum illud ad id, quod instituimus modò, satis est, Pag. 4. Num. 81. vehementer Alphonsum opinione esse falsum, dum ex Theonis fragmento illo de anno Alexandrino præpropera festinatione sententiam tulit. Cujus nec illud excusari potest, quòd Theonem asserit Alexandrinorum ritus ignorasse. Itáne Theo patriæ suæ ritum, & consuetudinem ignoravit? Undenam verò conjectura ista ducitur? Quid quòd Alphonsus ipsemet cap. II. Num. 7, eumdem illum Theonem, qui Alexandrinus esset, cùm *Ægypti totius veteres annos, tum Alexandriæ patriæ suæ definisse scribit?* Verùm contraria sibi & pugnantia loqui, adeo hac in Diatriba Jurisconsulto familiare est, ut id impunè, ac suo quodammodo jure faciat.

CAPUT V.

De anno Ægyptiorum civili contra Salmasium agitur. explicatus Strabo, & Horus Apollo. Canicularis annus qui fuerit. Plinius à Salmasio depravatus exponitur. triplex annus Ægyptiorum.

REDEO jam ad Plinianas Exercitationes; in quibus Pag. 551. Strabonis primùm locus adducitur, quem quidem vulgò malè interpretari, & distingui nescio qua fronte queritur. Nam nec aliter ipse, quàm Xylander Interpres, exposuit; neque quicquam in eum novi præter hallucinationem contulit. Etenim quorsum tandem Strabonis locus ad illius commentum pertinet? Ait Strabo Ægyptios annorum singulorum quadrantes in unum colligere, quando diem integrum faciunt; ac propterea orbem instituisse quatuor annorum. Salmasius verò singulis annis quadrantem intercalasse dicit; diem solidum negat. quod est ἀσύστατον: uti jam ostendimus. nec in rerum natura esse potest. Expenderet saltem Hori Apollinis verba, qui disertè scribit Ægyptios περισσὴν ἡμέραν διὰ τετραετηρίδος annumerare. diem supervacuum, hoc est intercalarem, adjunctum ait. quod Salmasius inficiatur. nos quemadmodum capiendum, & ad communem de anno Ægyptiaco πρόληψιν accommodandum foret superiori capite docuimus. Nam quòd Diodorus quadrantem ait annis singulis adjectum; argumento esse debet, non de populari annorum usu, & administratione, sed de artificiosa illorum methodo tractationéque sermonem fieri: cujusmodi penes Sacerdotes exstitit. quemadmodum Judæi, Arabes, & ante hos Græci Mathematici civiles annos ordinantes τὰ ἐπιτρέχοντα μόρια, hoc est horas, horarúmque fragmenta computare solebant, ex eorúmque ratiociniis popularium mensium & annorum dispensare curricula. neque propterea pronunciari potest, populos istos horas aliquot, & scrupula civilibus annis emetiri. Sed neque nos hodie annis singulis horas sex adjungimus; quas non ignoramus ex anno communi residuas fieri.

Sic illud accipiendum est; quod de epocha anni Horus explicatur. Ægyptiaci Horus, aliique prodiderunt; annum ab ortu caniculæ ad ortum alterum explicari. Hoc, inquam, ad arcanum, & hierophanticum annum referri debet; non popularem. In quo ridiculè Salmasius, qui sex illas horas quotannis inculcatas, non reservatas asserit; quo fit ut ad eumdem diem consistere Thoth necesse sit, non in anteriora reflecti. Verùm de tacito anno, & λόγῳ θεωρητῷ, cujus erant sacerdotes conscii, Horum intelligi, non simile veri est, sed verissimum.

Sequitur alter Salmasii error in anno Ægyptiaco civili, & quidem duplex. quod & annum quemlibet simplicem κυνικὸν ideo vocatum ait, quia ab ortu caniculæ eum auspicarentur: & Plinii verba ad eamdem sententiam prorsus ineptè, imperitéque depravat. De anno Caniculari error Salmasii. Annus popularis Cynicus, vel canicularis, non alius apud Ægyptios fuit, quàm major ille simplicibus ex annis contextus 1461. Ita Censorinus ejus rei longè Salmasio peritior, Cap. XVIII. ubi magnum Ægyptiorum annum Pag. 39. κυνικὸν, id est canicularem vocari testis est; *propterea quòd initium illius sumitur, cùm primo die ejus mensis, quem vocant Ægyptii Θωθ, caniculæ sidus exoritur.* Et Cap. XXI eumdem annum magnum nominat *solarem, & canicularem, & dei annum.* Cùm igitur canicularis idcirco vocetur, quòd, ut ait Censorinus, primo die illius caniculæ sidus exortum faciat, non potest annus quilibet simplex, aut etiam tetraëteris civilis, canicularis annus vocari. quippe cum utriusque caput in ortum caniculæ dumtaxat periodi majoris initio concurrat: reliquo omni tempore ad alios atque alios anni dies retrò commeet. Quocirca frustrà est Salmasius, qui an- Pag. 553. A. num simplicem, quem τέταρτον à quadrante Horus Apollo nominat etiam κυνικὸν appellari dicit; *quòd ab ortu caniculæ eum auspicarentur.*

At etiam Plinii locum interpolare ausus est, & sincerum vas incrustare. Plinius illustratur. Plinius enim Lib. II cap. XLVII, de Eudoxi tetraëteride agens, hujus lustri principium esse dicit *semper intercalari anno, caniculæ ortu.* Criticus noster integrum locum esse pernegat: & *in canario anno*, ex conjecturâ reponit. Quod non solùm falsum, sed etiam ridiculum est. Primùm quia canarius annus, vel